

בכנסת אין לעיתונאים דריסת-רגל. בין 120 חברי-הכנסת, יש רק עיתונאי מיקצועי אחד. גם ועדת הכנסת תשמע את העיתונאים בנימוס, ואחרי-כך תחליט מה שתחליט על הצעת-חוק לפי ההשקפות והאינטרסים של העסקנים.

זוהי האמת המעציבה: במדינת-ישראל אין לעיתונות ולעיתונאים מעמד כלשהו. אין חוק המגן על תפקידם, או המגדיר ביכלל מהו.

יותר מכה חייד במוצב חשוף, מופקרת העיתונות השגונונה שהי כה עסקן חונף, ודעתו הקדומה שהי כה שופט, וזהבא — עם תקבל הצעת החוק — גם רחשי-הזדון שהי כה אדם הרואה את עצמו נפגע מכה שנכתב בעיתון בדשהו, והזומם דנקום בו את ניקמתו.

עסקן-המפר"ל רפאל במועדון "לודו" בפאריס החובה לדוות, הזכות לדעת

שבו הופיע לפרקליט התובעת. הוא לא הסתפק בפסיקת בית-הדין המישפט העליון בזכות העיתון, תבע דיון נוסף לפני הרכב של המישה שופטים, וזכה בו בהכרעה נגד העיתונות.

במרכזה שני הכרעה זו עמדה שאאה, העומדת גם במרכז הוויכוח הנזכר: האם יש לעיתון חובה ציבורית לדוות לציבור?

במלים אחרות: האם ממלאה העיתונות תפקיד ציבורי? הרוב של בית-הדין המישפט (בניגוד לשופט העיון מאיר שמגר) קבע: אין חובה כזאת.

זהו מוקד כל הוויכוח.

גם בוועדת-המישפטים היתה דעת-מישפט בזכות העיתונאים. אחד המישפטים, הד"ר גבריאל קלינג, הסתייג מדו"ח הוועדה בכל הנוגע לאמצעי-התיקשורת. הוא, הסתמך על מומחה אמריקאי שקבע כי "העיתונות מוגנת (באמריקה) לגבי פירסום שיש בו פגיעה בפרטיות, כל עוד מדובר בחדשות." ומה הן "חדשות"? "כל אירוע וכל פריט של מידע החורגים מן השיגרה, ושיש בהם אותה איכות בלתי-מוגדרת של מידע המעורר תשומת-לב ציבורית..."

לעומת זאת קבע בית-הדין המישפט הישראלי (באותו מישפט שבו הופיע גולדנברג) כי "היחסים הרגילים בין עיתון וקוראיו אינם מטילים עליו חובה לפרסם דברים בעלי עניין ציבורי."

קדינג קבע כפירוש שיש להעדיף את "התפתחות הערכים הדמוקרטיים כחברה הישראלית" על פני ההגנה על הפרטיות, והוא הציע סעיף מרכזי, הקובע כי "פגיעה בפרטיות שנעשתה עידידי עיתון, או עידידי רשות-השדור, או עידידי עובד שה אמצעי-התיקשורת, תוך כדי עבודתו ועקב עבודתו, היא עוולה אזרחית רק אם נעשתה בזדון".

גולדנברג לא יכול היה לסבול הסתייגות זו. הוא חיבר חוות-דעת משלו, שבאה לבטל מכל וכל את דעתו של קלינג. הוא התעלם כליל מן המקובל בדמוקרטיה העיקרית בעולם, ארצות-הברית, שנתנה הגנה כימעט מוחלטת לעיתונות בכל הנוגע למילוי תפקידה, במובן הרחב ביותר של המושג. תחת זאת הסתמך על בריטניה והברייהעמים שלה, שבהם שרדה גישה עויינת לעיתונות עוד מתקופת השילטון המוחלט. (אך בריטניה לא קיבלה חוק להגנת הפרטיות, למרות כל הנסיונות לחוקקו).

לפי ההלכה הבריטית, "אמצעי-התיקשורת לא יוכלו להזדקק להגנה זו (של חובת הפירסום) מעבר לתחום הפתוח לכל אזרח מן השורה... אין להפלות בין מעמדו של עיתונאי לכל אזרח אחר."

כדאי להרהר שנית בקביעה זו, כדי לעמוד על מיוא משמעותה האנטי-דמוקרטית.

שוטר הממלא את תפקידו אינו דומה לכל אזרח אחר. מותר לו לאסור אדם, ובמיקרים מסוימים גם לירות בו ולהרגו — בגלל תפקידו המיוחד.

חברי-כנסת זכאי להשמיע כל אדם, וגם לחדור לפרטיות של כל אדם, כשהוא "ממלא את תפקידו". הוא נהנה לגבי מעשים אלה מחסינות מוחלטת, שאינה ניתנת כלל להסרה. (אם יתקבל חוק זה, חולירע 2, ייווצר שוב המצב שנוצר כאשר נתקבלה חולירע 1 בגירסתה המקורית. עיתונאי המבקש למלא את תפקידו יצטרך להיבחר לכנסת.)

עורך-דין יכול להשמיע כל אדם — יהיה צד או עד — בבית-המישפט, ונהנה שם מחסינות מוחלטת. זהו תפקידו, ורק במיקרים חריגים ימנע בעדו השופט מלעשות כן. הוא פועל במיסגרת תפקידו, ואילו השופט זכאי, כמובן, להגיד כל דבר העולה על ליבו במהלך המישפט ובפסקי-הדין, כי זהו תפקידו.

אך לעיתונאי אסור לפעול כפי שדורש תפקידו, לצלם אנשי-ציבור ברשות הרבים, לפרסם תצלומים "המביכים" פוליטיקאים, לעיין בחומר "שלא נועד לפרסום" כדי לחשוף מעשי פשע ועוולה, ליקוים ופגמים. כי לעיתונאי אין תפקיד ציבורי, אין לו חובת-דיווח. הוא סתם סקרן, הבא לספק את תיאובונו של ציבור סקרני.

באחד מפסקי-הדין המוכאים עידידי גולדנברג כאסמכתא, קבע שופט ניויורקי שזכותו היחידה של העיתונאי, המוגנה חומר מרשיע על אישי ציבור או על פקידה-מדינה, היא לזכת אז האיש הממונה על אותו אדם וזהביא לו את החומר!

ציורם רפאל על חפיסת-הגפרורים ("העולם הזה" 2א8) מה זה "עניין ציבורי"?

ממליצה-היושר (וגם ממליצי אייהיושר) של הצעת-החוק טוענים השכם והערב כי נוצר כאן "איוון" או אף "איוון הוגן", בין שני הצרכים — ההגנה על זכות האזרח לפרטיות וההגנה על חופש העיתונות. זהו כזב גמור. הפרטיות של האזרח לא זכתה בהגנה מפני האויב העיקרי שלה — השילטון על אלף זרועותיו, ואילו זכותו של האזרח לקבל מידע מקיף ומהימן נדרסת ברגל גאוה, כפי שהוכחנו בפרקים הקודמים של סידרה זו, שבהם ניתחנו את הצעת-החוק סעיף אחרי סעיף.

חובה זדון

רוח החיה בוועדת-המישפטים, שמסרה נשק קטלני זה בידי שמואל תמיר, היה עורך-הדין אמנון גולדנברג, שהוא כיום נשיא לישכת עורכי-הדין. אולי יש משום אירוניה בכך שגולדנברג, שעמד להתמנות כשר-המישפטים מטעם הליברלים בממשלת-הליכוד, עורר בפרשה זו בידי שמואל תמיר, שתפס ברגע האחרון את מקומו המיועד ליד שלחן-הממשלה.

גולדנברג הוא מישפטן מעולה, אך גם אדם שמרני ביותר. את גישתו האנטי-עיתונאית הקיצונית הבלית במישפט שכבר הזכרנוהו, חברת החשמל נגד העיתון הארץ,